

Příloha č. 3

Environmentální program

„Rosteme, kveteme, žijeme...“

Školního vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání:

Rok v přírodě aneb zahrada jedna paráda

Pro roky: 1.9.2023 - NEURČITO

Věk: 3-6 (7) let

Obsah:

1. Úvod
2. Charakteristika
3. Zaměření programu
4. Cíl
5. Metody a formy, konkrétní činnosti, projekty
6. Spolupráce MŠ s veřejností a rodinou
7. Závěr

1. Úvod

Tento program pokračuje a zároveň navazuje na environmentální plán z předešlých let, Přírodu má každý rád. Enviromentální vzdělávání, výchova a osvěta (dále jen EVVO), učí pochopení komplexnosti a složitosti vztahů či souladů člověka s životním prostředím. Aktivně se děti učí účasti na ochraně a citlivém utváření životního prostředí. EVVO ovlivňuje v zájmu udržitelnosti rozvoje lidské civilizace životní styl a hodnotovou orientaci dětí. Program bude ke své realizaci využívat prostor nově vznikající zahrady, měnící se v přírodní venkovní učebnu.

2. Charakteristika

Posouzením stávajícího stavu zahrady (vykácené staré stromy, stávající divadelní koloseum k rekonstrukci, nedostatek kvetoucích keřů a rostlin aj) došel náš pedagogický tým k jednotnému závěru, a to k radikální změně zahrady na zahradu přírodní, s cílem směřovat děti k přímému kontaktu s přírodou učením venku, formou pěstitelství a experimentování s přírodními materiály s celoročním využitím.

Program vychází z nového ŠVP PV Rok v přírodě, aneb Zahrada jedna paráda jako doplňkový program ŠVP PV s názvem „Rosteme, kveteme, žijeme“ s dlouhodobým cílem:

Zaměřit se na individuální přístup k dětem a naplňování jejich potřeb, na environmentální vzdělávání dětí, návrat k přírodě, klade důraz na založení elementárního povědomí o okolním světě a jeho dění, o vlivu člověka na životní prostředí, podporuje vyhledávání talentu a nadání u dětí a jeho následný rozvoj přirozenou a nenásilnou cestou. Zohledňuje vývojová specifika ve vzdělávání.

3. Zaměření programu

V nově se rodících prostorách školní zahrady aktivně podporovat zájem dětí o zkoumání a objevování okolního světa, podněcování přirozené zvědavosti při poznávání přírody a rozvoji pozitivního vztahu k přírodě přímým kontaktem s přírodou. Podpořit rozvoj slovní zásoby potřebné k popisování a objasňování přírodních jevů v pestrém a rozmanitém přirozeném prostředí, především v přírodě a zajišťovat dostatek pohybu a prostoru pro spontánní hry, rozvoj motorických dovedností a objevování v přírodě prožitkem s podporou badatelských dovedností. Děti se tak mohou setkávat s environmentální výchovou prostřednictvím desítek rozmanitých a nápaditých aktivit.

4. Cíl

Záměrem vzdělávacího úsilí učitele v environmentální oblasti je založit u dítěte elementární povědomí o okolním světě a jeho dění, o vlivu člověka na životní prostředí – počínaje nejbližším okolím a konče globálními problémy celosvětového dosahu – a vytvořit elementární základy pro otevřený a odpovědný postoj dítěte (člověka) k životnímu prostředí (RVP PV). Směřovat k vytvoření základu pro otevřený a odpovědný postoj dítěte k životnímu prostředí.

Dílčí cíle:

- Snažit se o formování správného vztahu k přírodě a všem jejím složkám.
- Chránit přírodu – např. zahazovat odpad do košů, chovat se slušně v lese.
- Připomínat dětem důležitost třídění odpadů doma i ve škole (sběr plastových víček, starého papíru).
- Vytvářet vztah k místu a prostředí, ve kterém dítě žije, procvičovat orientaci v okolí MŠ.
- Bezpečnost silničního provozu.
- Mít povědomí o okolním světě.
- Osvojovat si jednoduché poznatky o světě a životě, o přírodě a jejich proměnách.
- Vnímat, že svět má svůj řád, že je rozmanitý a pozoruhodný, nekonečně pestrý.
- Různorodý svět přírody-rostliny, krajina, podnebí apod.
- Porozumět, že všechno kolem se mění, vyvíjí, pohybuje a proměňuje a že s těmito změnami je třeba v životě počítat
- Osvojovat si dovednosti potřebné k vykonávání jednoduchých činností v péči o okolí a k spoluvytváření zdravého a bezpečného prostředí
- Pozorování zimní přírody, počasí, přírodu, hovořit o změnách, pozorovat volně žijící ptáky, pozorovat rozdíly mezi jehličnatými stromy.
- Vytvářet schopnosti přizpůsobovat se přirozenému vývoji a běžným změnám.
- Rozlišovat charakteristické znaky podzimu, zimy, jara a léta seznámit důkladněji s některými přírodními jevy – sníh, led, mlha.
- Kladení otázek a hledání odpovědí na otázky.
- Upevňovat pocit sounáležitosti s živou a neživou přírodou.
- Rozvoj schopnosti vážit si života ve všech jeho formách.
- Rozvíjet pocit sounáležitosti s přírodou, planetou Zemi.
- Osvojení poznatků a dovedností chránících před nebezpečnými vlivy prostředí.
- Rozlišovat charakteristické rysy počasí.
- Jarní úklid, vést děti k práci na školní zahradě, včetně péče o květiny.

5. Metody a formy

Děti předškolního věku projevují spontánní zájem o vše živé – živočichy, rostliny a houby. Pokud tento zájem není vhodnými způsoby rozvíjen, zaniká.

Pozorování

Prvním krokem je dát jim čas a prostor k pozorování. Poskytujeme dostatek možností k pozorování každého zákoutí s rostlinou nebo živočichem. Všude se něco hýbe, všude něco voní, všude lze nalézt něco zajímavého. Důležitá je trpělivost, pozorně naslouchat, když dítě vypráví, co objevilo a pochválit dítě, které něco zajímavého zjistilo. Poskytnout dětem lupy, skleničky, nádoby, barevná sklíčka, dalekohledy, mikroskopy nebo nádobky s lupou ve víčku aj. pomůcky.

Experiment

Děti experimentují přirozeně, někdy i zkoušení maličností během dne jsou pro ně jejich malé osobní experimenty. Dětem nabízíme pokusy s barvami, skupenstvími, kapalinami, látkami, aby získali praktické zkušenosti.

Výchova prací

Zapojujeme děti do činností spojené s úklidem své pracovní plochy, hraček, ale také do činností spojených s údržbou a zvelebování zahrady, krmení ptáků nebo zvěře, nebo dokonce přípravu jídla s následným úklidem.

Kontakt se zvířaty

Ve školce je realizována péče o zvířátka (ptáky, hmyz, drobná polní zvířata aj). Děti se podílejí na péči, které je zde zapotřebí – voda, rozmanitá potrava. V zimě se jedná o příkrmování ptáčků, věšení krmítek, budek a dolévání vody do pítka. Prostředí kolem mateřské školy nabízí mnoho možností pro kontakt s přírodou – park, louka, řeka, kaluže. Neopomíjíme na návštěvy zvířat v MŠ ((dravci, pes).

Kontakt s přírodninami

Děti poznávají všemi smysly. Kontakt s přírodninami je přirozený. Přírodniny mohou sloužit jako levné a každoročně dostupné hračky, nahradit žetony, nebo materiál na výrobu. Děti se setkávají při pobytu venku, mohou z nich tvořit (skořápky, mech, šišky, klacíky, mušle,...) a v zahradním koutku pokusů a objevů je pozorovat pod lupou, osahávat.

Hudba přírody

Můžeme použít celou řadu písní o přírodě, o vztahu člověka k přírodě, písní, ve kterých člověk oslavuje přírodu nebo její prvky. Učíme děti písně nejen proto, aby rozvíjely hudební gramotnost, ale také proto, aby v budoucnu uměly ventilovat silné emoce vhodným způsobem (písní). Příroda ovšem poskytuje také hudební inspiraci – zvuky, dunění, rezonance, ozvěny.

Dramatická výchova

Je prostředkem pro vyjádření emocí, zprostředkovává situace chování mezi lidmi a zvířaty. Využíváme příběhy z přírody, pohádky s tématem zvířat, rostlin, vztahů. Dramatickou výchovu zařazujeme i do pohybové chvílky – růst rostlinek, zvířátka.

Počítání, měření, vážení

Příroda a přírodniny poskytují příležitost pro mnoho aktivit rozvíjejících předmatematické schopnosti a logické myšlení. Na zahradě realizujeme aktivity, při kterých se děti učí hledat rovnováhu a těžiště předmětů i svého těla při pohybových aktivitách.

Přírodovědné procházky

V rámci každodenního pobytu venku děti poznávají okolí mateřské školy. Ve spolupráci se základní školou, veřejností a s rodiči se uskutečňují společné akce (viz spolupráce)

Zahrada bude nabízet celoročně pět vzdělávacích oblastí:

1. **Rosteme, kveteme, žijeme** (teplo, světlo) – kvetoucí keře – po obvodu jižní strany zahrady, ovocné stromky – zákrsky, keře, celoročně kvetoucí rostliny – výsadba po vnitřní straně kvetoucích keřů, pocitový chodníček, proutěné týpí, zázemí pro ježky, motýlí zahrádka (rok 2020/21).
 - Barevná, zrková zahrada – barevné rostliny, barvy zahrady a jejich proměnlivost dle ročního období

- Hmatová zahrada – rozmanitost přírodních materiálů – dřevo, kůra, štěpka, listy, písek, kámen atd.
 - Čichová zahrada – vůně květů, bylinek, plodů, přírodních materiálů
 - Sluchová zahrada – zvuky zahrady, ptáků v závislosti na ročním období
 - Chuťová zahrada – drobné plody, bylinky
 - Pohybová a tvořivá zahrada – místa pro spontánní pohyb, prostor pro výtvarné tvoření
2. **Kdo hledá, ten najde** – výuková laboratoř – projekt talent managementu – s využitím nosných prvků starého amfiteátru dobudovat dřevěnou pergolu s nadstřešením pro vzdělávání se i za deštivého počasí, zabudování technických prvků jako dílenských ponků pro polytechnické aktivity, výroba krmítka, opravy motyček, hrabí aj. pracovního náčiní, vybudování pískové laboratoře, větrných mlýnků, vodních korýtek s mlýnky aj.
- Klidová zahrada – zastíněné plochy pro relaxaci
 - Zahrada informací – venkovní učebna v zastíněném amfiteátru, informační tabule, rozcestníky
3. **Bylinková zahrádka** – bylinková spirála s hliněnou výlezovou plošinou s tunelem nebo skluzavkou, pořízení a osazování zahradních truhlíků, truhlík s průhlednou bočnicí – pozorovací centrum, doplnění zahrady o další keře – rybíz, borůvky, o kompostér,
4. **Zahrádka poznání** – doplňování a obměny naučných panelů před školou, zabudování technických prvků – větrné mlýnky, kladkostroje, broučkovníku, krmítek, naučné tabule pro děti s rodiči s hodinami zadání.
5. **Od jara do zimy** – propojení celoročního využití jednotlivých částí zahrady s plánem průběžného doplňování, regeneračních úprav po mrazu, větru, vlivu času s výhledem vzrostlé přírodní kvetoucí oázy zeleně s prvky poznávání tajů přírody a jejich přirozených dějů.

Enviromentální vzdělávání tak bude probíhat v měnící a vyvíjející je kreativní zahradě mateřské školy, kde tak bude dětem poskytováno přírodní a přirozené prostředí ke vzdělávání.

Jednotlivé kroky vychází a prolínají ŠVP PV s jeho IB.

Vzdělávací obsah – integrované bloky (dále IB)

- I. IB Moje školka, barevný podzim
- II. IB Čas pohádek, kouzel a překvapení
- III. IB Zimní radovánek
- IV. IB Jarní zahrádka
- V. IB Voňavé léto

Aktivity v rámci třídy a zahrady MŠ:

- Rozmísťování krmítek na zahradě, krmení ptáčků v zimě
- Vytvoření „pokusné školní skládky“ v rohu zahrady (pozorování postupného ne/rozkládání bio odpadů – tráva, listí, plastové láhve)
- Jarní a podzimní úklid zahrady (hrabání listí, sbírání větví)
- Monitoring fauny a flóry zastoupené na zahradě MŠ
- Indiánský týden
- Probouzení semínek – vytvoření okrasné zahrádky na zahradě MŠ
- Pokusy s vodou a vzduchem
- Lovci s lupou
- Za zvuku černošských bubnů

6. Spolupráce MŠ s veřejností a rodinou

Slavnosti

Pro realizaci environmentální výchovy je velmi efektivní forma oslav a společných tematických akcí. (Den Země, Den dětí, Karneval, Velikonoce, Vánoce, Broučkáda a další)

Přírodovědné procházky

Ve spolupráci se základní školou, veřejností a s rodiči, např.: Drakiáda, Pohádkový les, Cesty za pokladem, prohlídky města

Projektové vzdělávání

7. Závěr

- Obsahem EVVO je vytváření pozitivních postojů k životnímu prostředí, k úctě k životu ve všech jeho formách, znalost a péče o prostředí kolem nás, pochopení vzájemné provázanosti oblastí, které jsou na první pohled odlišné, a přece k sobě patří. Budeme využívat prostředí přírodní školní zahrady, které prochází postupnou regenerací.
- Environmentální výchova je úzce spjata i se sociální, ekonomickou a kulturní oblastí a vede k pochopení zákonitostí, které tato vzájemná vazba vytváří.

Inspirativní náměty na činnosti v daných měsících školního roku

➤ ZÁŘÍ

Cíl:	<i>Navázat s dětmi kontakt, pomáhat jim prostřednictvím činností a her v poznávání sebe sama i ostatních, umožnit jim komunikovat a spolupracovat s ostatními, poutavou motivací děti uvést do projektu „Máme rádi přírodu“</i>
-------------	---

Výlet na naše tajné místo

Nastoupíme do kouzelného vlaku, který nás odveze na tajné místo (děti se postaví do zástupu, chytí rukama dítě před sebou za ramena a vytvoří vlak). Vláček projede třídou do herny, kde jsou na zemi rozmístěny dřevěné stromky, hříbky a lesní zvířátka a poházené odpadky. Vyučující poprosí děti, aby se rozhlédly kolem sebe, poslouchaly, co slyší a po chvíli je vyzve, aby se všichni posadili do kruhu. Povídají si o tom, kam je vláček zavezl, a děti přemýšlí, co do kouzelného lesa patří a co by tam nemělo být. Vyučující vypráví dětem motivační příběh o kouzelném lese, který kdysi krásně zpíval, ale který někdo zasypal hromadou odpadků, pod kterou les onemocněl a už nezpívá. Děti se společně zamyslí, co je špatně a jak by to mělo být – diskuze je směřována k tomu, že společně les uklidíme a odpadky vysbíráme do kbelíku. Když je les čistý, lehne si na zem, zavřeme oči a posloucháme, jestli už se les uzdravil a my ho uslyšíme. Vyučující pustí relaxační hudbu se zvuky lesa a děti relaxují. Máme radost ze společně vykonané práce a z toho, že jsme uzdravili les, znovu nastoupíme do vláčku a vrátíme se do školky, ale slíbíme si, že se na naše tajné místo zase vrátíme a budeme si tam hrát. Děti mohou tajné místo namalovat.

Jak se jmenuješ?

Děti sedí v herně na zemi a vyučující pošle někomu míč. Pak zazpívá „Jak se jmenuješ?“, dítě se představí a vyučující dozpívá „ty jsi..., my tě známe, my tě tady rádi máme“. Dítě pošle míč dalšímu a zpěv se opakuje s tím, že se přidaly i ostatní děti. Pokračujeme, dokud se všichni nepředstaví.

Kdopak jsi

Děti stojí v kruhu. Jedno po druhém vkročí do kruhu a řekne „já jsem.....“ a připojí jednoduchý pohyb. Zůstane stát v kruhu a zbytek třídy společně opakuje jeho jméno i pohyb.

Hrajeme, dokud se nevystřídají všechny děti.

My jsme kamarádi

Děti sedí v kruhu a jedno dítě zahájí hru slovy...“já jsem..., a řekne své jméno a vedle mě sedí můj kamarád...” a pohládí ho. Pohlazené dítě pokračuje ve hře stejným způsobem, až se postupně pohládí všechny děti.

Hledá se kamarád

Děti se posadí do kruhu, a vyučující zahájí hru na televizi a ztraceného kamaráda. Vyučující je reportérem TV a do mikrofonu ohlásí, že se ztratil kamarád, který vypadá...tak a tak... Postupně popisuje jedno z dětí, ale nevysloví jeho jméno. Děti hádají podle popisu, kdo je tím ztraceným kamarádem. Když uhodnou, přizve pedagog dítě k mikrofonu a požádá je, aby se představilo, řeklo, kde bydlí, kam chodí do školky.....na závěr mu zatleskáme a reportér hledá dalšího kamaráda. V dalších kolech hry mohou být reportéry děti.

Klubíčko přátelství

Děti se postaví do kruhu a vyučující vloží jednomu z nich do ruky klubíčko vlny a řekne mu, že má jít k některému kamarádovi (může se proplétat i mezi ostatními dětmi) a tomu klubíčko podá, ale stále drží začátek vlny a postaví se na jeho místo. Další dítě klubko převezme a jde k jinému kamarádovi a klubko mu opět předá a vymění si místa. Postupně se v kruhu vytváří z vlny pavučina přátelství. Až je pavučina veliká, společně zhodnotíme, kolik máme ve třídě přátelství.

Kubíčková

Vyučující pustí hudbu (dětské písničky) a děti se pohybují v rytmu hudby po místnosti. Když hudba přestane hrát, děti si hledají partnera a chytanou se za ruce. Když začne hudba znovu hrát, tančí děti v páru, dokud hudba znovu neumlkne. V tu chvíli se musí dvojice připojit k další dvojici. Hra pokračuje, dokud ze všech dětí nevznikne jedno držící se klubíčko.

Poslouchej svůj dech

Děti si najdou v herně na zemi místo, které se jim líbí, a lehnou si na záda (mohou ležet i v přírodě). Zavřou oči a během jedné minuty leží tiše a poslouchají zvuky kolem sebe. Potom se posadí a vyučující dá jednomu z nich mikrofon a společně si povídají o tom, co kdo slyšel. Mluvit však smí pouze ten, kdo má mikrofon. Děti se postupně střídají. Hru opakujeme i v dalších dnech a dobu poslechu průběžně prodlužujeme. Posloucháme zvuky z venkovního prostředí, zvuky vlastního těla. Děti se postupně zklidní, jsou koncentrovanější, pozornější a vnímavější.

➤ **ŘÍJEN**

Cíl:	<i>Poznávat děje v podzimní přírodě, cíleně je pozorovat, poznávat listy a semena plodů a znát jejich význam, způsob šíření semen (množení rostlin, potrava pro zvířata, hnojivo...), poznávat různé druhy stromů</i>
-------------	---

Co veverka nevěděla

V herně natáhneme šňůry na prádlo a rozvěsíme na ně obrázky stromů listů, plodů, vysušené listy, pytlíček s přírodninami, pytlíček se semeny javoru a plyšáka veverku (zavěsit tak, aby nebyla na první pohled vidět).

Vyučující se dětí zeptá, zda neslyší tiché volání z pohádkového lesa. Děti vytvoří vláček a jedou přes třídu do herny, kde vystoupí a rozhlíží se po pohádkovém lese. Děti popisují, co v lese vidí, Pokud děti popisují pouze stromy a přírodniny, vyučující je vede k hledání zvířat.

Když děti najdou veverku, vyučující maňáska oživí a veverka je ráda, že do lesa přišly děti, protože jí pomohou vyluštit záhadu. Veverka vypráví dětem o přípravách zvířátek na zimu a o tom, jak i ona loni sbírala semínka v lese a nosila je do skuliny ve starém dubu. Jednou se ale byla hledat semínka hluboko do lesa, a když se vracela domů, začalo hustě sněžit a pod sněhovou pokrývkou svůj dub nepoznala. Naštěstí měla zásoby i v jiném stromě, který našla. Ale nebylo jich tolik, a tak musela s jídlem šetřit. Když na jaře roztál sníh, veverka našla cestu ke starému dubu, ale ve skulině žádná semínka nebyla a kolem starého stromu rostlo několik mladých stromečků. Kdo veverce sebral zásoby a kdo zasadil stromy v lese? Děti společně hledají řešení. Vysvětlí veverce, že nikdo semínka nevzal, že do skuliny napadal sníh, skulina zamrzla a na jaře, když vše roztálo, voda naklíčená semínka vyplavila, semínka zakořenila a jsou z nich malé stromečky.

Kdo zasadil stromy v lese?

Na ilustračních obrázcích se seznámíme s různými druhy lesních stromů, poznáváme jejich listy a plody. Vysvětlíme si, co jsou to plody stromu a kde je ukryto semínko. Vysvětlíme si, že strom může zasadit člověk, ale semena šíří také zvířata nebo vítr.

Hra na letiště

Vyučující dá každému dítěti javorové semínko, děti se postaví do řady, semínko položí na dlaň a na pokyn do něj všichni fouknou a sledují, jak letí. Znovu si pokus zopakujeme, ale děti se tentokrát postaví na lavičku a sfouknou semínko z větší výšky. Při posledním pokusu foukneme co nejvíce a sledujeme, komu semínko dolétlo nejdále.

Hledání pokladů

Děti se promění v hledače pokladu a vyjdou na vycházku vybavené tvrdým papírem pokrytým oboustranně lepicí páskou. Vyhledáváme různé druhy stromů v okolí a sbíráme přírodniny, které se nám líbí. Děti sbírají kousky kůry, větvičky, semínka, listy. Ty, které se jim nejvíce líbí, nalepují na papír (poklad, který našli). Poklady si po návratu vyzdobíme šatnu.

Zásoby na zimu

Připomeneme si příběh o veverce a zamyslíme se, jak pomoci hladovým zvířátkům v zimním lese. Na vycházku vezmeme košík a hledáme v okolí vybrané druhy stromů podle známých znaků (jírovec maňáka a dub). Kaštiny a žaludy sbíráme do košíčku pro zvířátka. Motivujeme děti, aby sbíraly tyto plody i s rodiči, v MŠ připravíme sběrné pytle nebo krabice, kam je mohou dávat. Nasbírané plody odvezou lesníci do Bělského lesa na zimní příkrmování. V zimě se zajedeme na příkrmování podívat.

Listoví skřítki

Listy nasbírané na vycházce vylisujeme a následně si je děti nalepí na tvrdý papír a dokreslí tuší a špejlí dle vlastní fantazie do podoby skřítků a vymyslí mu jméno. Obrázky svážeme do knihy a nazveme ji Lexikon listových skřítků.

Kouzelný pytlíček (krabice)

Děti sedí v kruhu v herně na zemi. Do látkového pytlíku vložíme přírodniny, se kterými se děti již seznámily a poznají je. Posíláme pytlíček po kruhu, každé dítě do něj vloží ruku a hmatem se snaží rozpoznat, o kterou přírodninu jde. Potom ruku s přírodninou vytáhnou a ostatní kontrolují, správnou odpověď oceníme potleskem.

Vstávej semínko, o la la...

Pokusíme se probudit semínko. Přineseme z vycházky kaštan, žalud a javorové semínko. Do pozorovacího akvária nasypeme hlínu, zasadíme semínka a povíme si, co potřebuje semínko, aby vyklíčilo a jak se o semenáčka budeme starat. Každý den mu zazpíváme probouzeckou písničku Vstávej semínko... Děti se střídají v zalévání a každý den spolu graficky zaznačíme případné změny, které jsou krásně viditelné přes stěny akvária.

Hra na ozvěnu s kaštany

Seznámíme děti s rytmickým echem. Každé dítě má 2 kaštany. Pedagog vyťuká jednoduchý rytmus na ozvučná dřívka. Děti se jej snaží zopakovat (ťukají kaštany do stolu, podlahy). Když už děti zvládají vyťukat rytmus, mohou rytmus vyťukávat jednotlivci a ostatní dělají ozvěnu.

➤ **LISTOPAD**

Cíl:	<i>Sledovat změny počasí, poznávat vzácné vztahy a přírodní zákony, získávat poznatky z knih i vlastní zkušeností</i>
-------------	---

Počasí

Děti postupně seznamujeme s jednotlivými příběhy z knihy Ondřeje Sekory, na kterých jim vysvětlujeme střídání dne a noci, tvorbu mraků a vznik deště, bouřky, střídání čtvera ročních období. Objasníme si, jak je člověk schopen využít energii větru. Děti samy reprodukují vyslechnuté příběhy nad doprovodnými ilustracemi.

Jak vzniká mrak

Poté, co se děti formou příběhu dověděly, jak vznikají mraky, vyzkoušíme si mraky stvořit z různých materiálů. Děti si vystříhnou předkreslené mraky z bílých a modrých papírů. Nabídneme jim rozličný stavební materiál (kostky, mušle, víčka, vatu, korálky...). Děti volí stavební materiál v barvě papírového mraku a postupně pokrývají celou plochu papíru. Motivujeme všechny děti k dokončení započatého úkolu.

Tanec mraků

Děti se změní v mraky, každé si vezme vystřižený papírový mrak a přesune se do herny. Vyučující dětem pustí skladbu Na krásném modrém Dunaji a děti se pokusí o improvizovaný pohyb v rytmu hudby. Vyučující vysvětlí, že se jedná o valčík a naučí děti jednoduchý valčíkový krok. Potom se společně naučí kolébavý tanec mraků, při němž rozvíjíme u dětí smysl pro metrum.

Proč se mění počasí?

Děti sedí v herně na zemi a vyučující se zeptá, proč se mění počasí. Děti, které slyšely příběhy z Malovaného počasí Ondřeje Sekory, by měly vědět, že se na tom podílí vítr. Vysvětlíme si, že vítr je vzduch. Vyučující nechá děti hledat vzduch, děti hlásí, pokud vzduch našly. Vyučující pochválí všechny děti a potvrdí, že vzduch je všude kolem nás. Pokračuje v kladení otázek: **Je vzduch vidět?** Hledáme vzduch v dlaních, na zemi, v krabici. Zjistíme, že vzduch není vidět. **Je vzduch cítit?** Zatleskáme, máváme rukou před obličejem, foukáme si na ruku, foukáme kamarádovi se zavřenýma očima za krk. Zjistíme, že vzduch cítíme. **Můžeme vzduchem něco naplnit?** Pedagog nafoukne balónek a vysvětlí, že je naplněn vzduchem. **Můžeme vzduch slyšet?** Pedagog trochu uvolní otvor balónku a ozve se kvílení. Můžeme vzduchem něco pohánět? Pedagog pustí balónek a nechá jej létat po místnosti, dokud se úplně nevyprázdní.

Foukání – malování

Děti si uvědomí, že nemusí vytvořit výtvarné dílo pouze rukama. Pedagog dá dětem kousek slámky a na papír kápne hnědou tuš. Děti mají za úkol pomocí brčka rozfoukat kapku do tvaru kmene stromu. Po zaschnutí natrou pomyslné větve lepidlem a nadrolí na natřená místa listovou drť.

➤ PROSINEC

Cíl:	<i>Seznámit se s koloběhem vody, pochopit, prakticky poznávat různá skupenství vody a hledat je v přírodě, hledat odpovědi na otázky, tvořit z přírodnin, pozorování změn a dějů v zimní přírodě, pochopení pojmu recyklace</i>
-------------	---

O sněhové vločce

Děti si vyslechnou příběh o sněhové vločce, které bylo venku zima, a smutně nakukovala do oken a záviděla lidem, že mají doma teploučko. A když letěla kolem otevřeného okna, rozhodla se, že vletí do pokoje a alespoň na chvíli se ohřeje. Marně na ni ostatní vločky volaly, ať to nedělá. Neposlechla, vlétla do pokoje, ale dlouho se neradovala, protože se po chvíli rozpustila a zbyla po ní jen mokrá tečka na ubruse. Proč?

Pedagog nachytá sněhové vločky za oknem a na skleněném talířku děti pozorují, jak pomalu mizí. Nabereme na talířek hromádku sněhu a pozorujeme, jak se mění ve vodu vlivem změny teploty. A totéž se stalo vločce z pohádky. Pozorování struktury vloček pod lupou na zahradě MŠ.

Co je to námraza?

Pedagog přinese horkou vodu v hrnečku a děti si ověří přítomnost vodní páry ve vzduchu, potom postaví hrneček za okno blízko okenní tabule a děti pozorují, jak se voda ochlazuje, namrzá na skle a vzniká námraza.

Proč v zimě kaluže kloužou

Seznámíme se s dalším skupenstvím vody. Ukážeme si, že voda pod bodem mrazu zamrzá. Naplníme průhlednou plastovou láhev vodou, zazátkujeme ji, položíme a označíme hladinu vody ryskou. Potom položenou láhev umístíme do druhého dne za okno nebo do mrazáku

a druhý den překontrolujeme, co se stalo. Děti pozorují, že se z vody pod bodem mrazu stal tvrdý led a že je okraj ledu výš než ryska označující hladinu vody. Potom necháme vodu na topení znovu roztát a celý děj průběžně pozorujeme. Zjistíme, že se hladina vody opět shoduje se značenou ryskou.

Proč vyrostly rampouchy na střeše

Pozorujeme při vycházce okolní střechy, na kterých jsou rampouchy. Proč jsou na okraji střechy. Připomeneme si, že sníh je jako peřinka, když zakryje trávu a stromy, není pod sněhem zima, ale naopak hřeje, spodní vrstva na střeše se tím teplem roztápí a stéká a při tom se znovu ochlazuje studeným vzduchem, až na kraji střechy kapičky zase mrznou a postupně z nich vzniká rampouch.

Oblékání stromečku

Výroba ozdob na stromeček na náměstí. Ozdoby vyrábíme z přírodnin, ovoce a zeleniny, aby se nazdobený stromek mohl po Vánocích vrátit do lesa a ozdoby posloužily jako potrava pro zvířátka.

Recyklovaný betlém

Po vyslechnutí příběhu o narození Ježíška se domluví pedagog s dětmi, že si také vyrobí betlém. Děti si donesou plastovou láhev. Ujasníme si, že je už použitá a doma by ji vyhodili. My ji však recyklujeme tak, že z ní vytvoříme postavičku do betléma. Pedagog láhvi nařízne hrdlo a nařízne postranní otvory a děti zdobí láhev barevnými papíry, nalepují vlnu, vatou, látky, navlékají korálky na tenké drátky, které zavěšují kolem láhve. Tímto způsobem děti vyrábí postavy a zvířata do vánočního betléma.

➤ **LEDEN**

Cíl:	<i>Položit základ péče o zvířátka v zimě, rozpoznat stopy některých zvířat, využít vodu k výtvarné tvorbě</i>
-------------	---

Čí je stopa?

Pedagog si pomocí razítka přichystá otisk stopy v mokřém písku. Vypráví dětem příběh o tom, jak stopu venku našel a požádá děti o pomoc s určením druhu zvířete, kterému patří. Děti se seznamují s tvarem stop několika zvířat a vysvětlují si, jak dané zvíře chodí, skáče... Potom pedagog přichystá sadu na odlévání stop a děti pozorují postup při odlévání. Po vyloupení odlitku se pokusí společně určit, kterému zvířeti stopa patří. Na vycházce děti hledají stopy zvířat ve sněhu.

Měníme se na zvířátka

Dle pokynu pedagoga děti skáčou, běhají, lezou, ... jako zvíře, které pedagog jmenuje. Snaží se co nejvěrněji vystihnout daný pohyb.

Čím krmíme ptáčky v zimě?

Pedagog děti seznámí s vhodným krmením pro ptáčky. Domluví se s dětmi, že zajdou naplnit krmítka. Přinese krabici, ale v ní je smíchané krmení vhodné a nevhodné. Děti společně vyberou vhodné krmení, a to při pobytu venku rozvěsí po stromech a nasypou do krmítek.

Hra na Popelku

Pedagog rozdělí mezi skupinky dětí misku s ptačím zobem, úkolem dětí je roztřídit na jednotlivé misky semínka podle druhů.

Malování do sněhu

Vodu v plastových láhvích obarvíme potravinářským barvivem, část jí nalijeme do rozprašovačů. Venku na zahradě barevnou vodou poléváme sníh a vytváříme obrázky.

Ledové malování

Zbylou obarvenou vodu necháme zmrznout ve tvořičkách na led, vložíme do něj špejle. Po zmrznutí děti ledem malují na látku, nebo jej nechávají pozvolna rozpouštět na textiliích a sledují, jak vzniká batik.

➤ **ÚNOR**

Cíl:	<i>Seznámit děti s tříděním odpadů, třídít podle společné vlastnosti, seznámit je se zásadami chování a správným jednáním v přírodě, udržováním čistoty, hledat společně jiná řešení pro využití odpadů, péče o zdraví, osobní hygienu</i>
-------------	--

O podivném ránu

V herně je přítmí, děti vytvoří vláček, který je vysadí v herně a zde vyslechnou motivační příběh o skřítcích, kteří žijí u pohádkového lesa. Jeden z nich se jmenoval Skladík a ten rád sbíral všechno staré a zbytečné a ukládal to ve sklepě. Díky tomu bylo v lese i jeho okolí krásně čisto. Jednou ráno se skřítkci probudili, ale pořád byla tma, to asi sluníčko zaspalo. Běželi ho probudit a vtom to uviděli. Skladíkova hromada byla tak veliká, že zakryla i sluníčko. Začali ji rozebírat a třídít. Skřítek Žlutík sbíral jen plastové věci. Modřík sbíral pouze věci z papíru a Zelenka si vybral věci ze skla. A při tomto třídění si skřítkci všimli, že by se některé věci daly ještě použít a dalo by se z nich něco vyrobit. Připomeneme si betlém z PET láhví... děti se pokusí vymyslet další nápady. Dáme si společný úkol, děti s rodiči vyrobí nějaký předmět, který přinesou, a všechny je vystavíme na „Recyklační výstavě“, aby byly inspirací pro ostatní.

Výroba krmítka

Inspirujeme děti výrobou jednoduchého krmítka pro malé ptáčky. V dolní části plastové láhve vyřízneme z boku otvor, pod který zapíchneme část vařečky, na kterou budou ptáčci usedat. Hrdlo láhve omotáme provázkem, láhev naplníme ptačím zobem a zavěsíme na zahradě MŠ. Pozorujeme krmící se ptáčky.

PET bingo

Rozdáme dětem kartičky s dvanácti obrázky jako u binga. Na každý stůl dáme misku s PET víčky. Pedagog losuje obrázky a ty, které vybere, děti zakryjí víčkem. Kdo má první zakryty všechny obrázky, vyhrál.

Barevní hadi

Děti mají uprostřed herny krabici plnou PET víček různé barvy. Rozdělí se do tří skupin a každá skupina má za úkol postavit co nejdelšího hada z víček zadané barvy (modrá, žlutá, zelená).

Náš svět

Uprostřed herny je krabice s PET víčky a děti mají za úkol z víček skládat obrázky toho, co mají rády (domy, květiny, zvířata, sebe), co by ve svém světě chtěli mít. Na závěr se postavíme na lavičku a podíváme se na všechny obrázky, na krásný barevný svět, který jsme vytvořili.

Třídíme odpad

Rozmístím po herně obrázky předmětů z plastu, papíru a skla. Děti společně třídí předměty do košů správné barvy. Obměnou může být soutěž, kdy vytvoříme dvě družstva a dáme dětem dvě sady košů, družstva soutěží, kdo odpad roztřídí rychleji.

➤ **BŘEZEN**

Cíl:	<i>Seznámit se s koloběhem vody, k čemu vodu potřebujeme a jak s ní šetřit, seznámit s životem v rybníku</i>
-------------	--

Vodníčkův příběh

Děti objeví v umývárně loutku vodníčka, kterou pedagog oživí. Vodníček vypráví, jak se vydal na výlet. Protože vodník může žít pouze tam, kde je voda, nastoupil do kapičky vody a rozjel se na cestu. Vezl se v kapičce nejprve potůčkem, potom po řece, až doplul do moře. Tam bylo teplo a jeho kapička se změnila v páru a vynesla vodníčka vysoko do mraků. Bylo tam zima a bylo to vysoko, vodníček byl rád, že se z páry chladem stala opět kapka, vstoupil do ní a s deštěm spadli zpátky na zem. Některé kapky spadly na hlínu a ta je vsákla, jiné vytvořily kaluže na chodníku a kapka našeho vodníčka spadla do neznámého jezírka, ze kterého potrubí vysávalo vodu a čistilo ji. Tím potrubím vodníček přijel až do naší umývárny. Byla to dlouhá cesta, tak už by chtěl domů, do rybníčka. Zavezeme ho tam vláčkem?

U rybníka

Děti se posadí v herně kolem netkané textilie a vodník je vyzve, aby zavřely oči a jen poslouchaly. Pedagog pustí zvuky od rybníka. Potom si povídají, co slyšeli a hlavně, která zvířátka se ozvala a vodníček je kontroluje. Postupně pedagog zpod draperie vytáhne všechna zvířata žijící u rybníka, ale také pár obrázků odpadů. Děti položí na draperii pouze obrázky toho, co do rybníka patří. Vodníček poděkuje dětem, že mu v rybníčku uklidily.

Rybí tanec

Děti si vystřihnou z tvrdého papíru rybky, vykreslí je voskovkami a následně přetrou klovatinou pro vytvoření mokrého efektu. Po zaschnutí provlékneme rybkou očko z pevné gumy, aby se dala nasadit na ruku. Pedagog pustí dětem hudbu (nejlépe *Camille Saint Saëns – Aquarium*), děti se schovají za netkanou textilii. Děti vystrčí nad textilií pouze ruku s rybou, v rytmu hudby vyjadřují rukou improvizovaný pohyb naznačující plovoucí rybu, její výskoky, potápění v bublinách a vlnivý pohyb. Toto vystoupení předvedeme rodičům.

Žabkování

Děti skáčou kolem netkané textilie jako žabky, potom se pohodlně usadí a se zavřenýma očima poslouchají kvákání žab z nahrávky. Protože se děti proměnily v žáby a chtějí si také vyzkoušet žabí zpívání, pedagog hraje melodie známých písniček a děti místo slov zpívají KVÁ KVÁ, KUŇ KUŇ....

Volání deště a bouřky

Děti se zavřenýma očima poslouchají z nahrávky zvuk deště, lijáku, bouřky a moře a následně říkají, co slyšely. Postaví se do kruhu a snaží se hrou na tělo vytvořit podobné zvuky. Nejprve ťukají prsty o dlaně – mrholí, potom už tleskají – prší, pleskají o stehna – lije, přidají dupání nohama, a to už je bouřka. Postupně ubíráme dupání, pleskáníaž vše utichne a je po dešti. Pedagog pustí relaxační hudbu se zvuky přírody a děti se vleže na zemi uvolní a odpočinou si. Vysvětlíme si, jak je voda důležitá, kdo všechno ji potřebuje k životu, co by bylo, kdyby voda nebyla a děti přemýšlí, jak s vodou šetřit.

➤ **DUBEN**

Cíl:	<i>Zapojit se do oslav dne Země, recyklace starého papíru – seznámit se s kaširováním, vhodné chování v přírodě</i>
-------------	---

Motivační pohádka

Pohádku uslyší děti v planetáriu.

Záložka do knihy

Pedagog položí otázku, co se stane se starým papírem? Děti odpoví, že jej dáme do sběru, ale co se děje dál. Povíme si o výrobě recyklovaného ručního papíru. Děti natrhají papír, nahází jej do kbelíku s vodou. Rozmočený papír pedagog rozmixuje, přidá do něj lepidlo a děti sítem nabírají hmotu a houbičkou vymačkávají vodu. Vysušenou hmotu vyklepnou na připravený papír, posypou ji kořením, ozdobí vylisovanými lístky a nechají vyschnout. Nakonec udělá pedagog do výrobku díрку, dítě provleče stužku, zauzluje ji a má krásnou záložku do knihy.

Sluneční soustava

Ze zbylé papírové hmoty děti vyrobí kuličky různých velikostí a po zaschnutí je nabarví podle encyklopedie jako planety. Hotové planety zavěsíme na síť na chodbě ve správném pořadí kolem Slunce.

Závody

Na školní zahradě nebo v parku pedagog uspořádá pro děti řadu her a soutěží s ekologickou tematikou.

Škola kosmonautů

Děti plní různé úkoly, za které dostávají razítka. Zařadíme závodivé hry s vesmírnou tematikou.

Procvičíme paměť tak, že na podlahu v herně rozmístíme barevná kolečka (planety), na které položíme obrázky a kolem natáhneme lano, které vyznačuje trasu. Děti po jednom drží v pase obruč (raketu) a pomalu letí kolem planet a snaží se zapamatovat si co nejvíce obrázků. Potom ve třídě vypracují pracovní list, na kterém ze skupiny předmětů vyberou jen ty, které viděly v herně.

Cesta na Měsíc

Děti spojí ruce nad hlavou, vytvoří raketu a létají po prostoru. Potom přistanou a dělají, že si oblékají skafandr a nasazují přilbu (protože na Měsíci není vzduch). Vystoupíme z rakety a po Měsíci chodíme zlehka, protože je tam menší přitažlivost, prozkoumáváme okolí. Na závěr vyzkoušíme „chvilku bez vzduchu“. Zhluboka se nadechneme, sundáme přilbu a snažíme se zadržet dech co nejdéle. Komu dojde vzduch, skočí zpátky na planetu zemi, kde už může dýchat. Takto si ověříme, že vzduch k životu potřebujeme a že je díky němu naše planeta jedinečná.

➤ **KVĚTEN, ČERVEN**

Cíl:	<i>Podporovat pozitivní vztah k živé i neživé přírodě, ukázat dětem vazby a vztahy mezi živou a neživou přírodou a vlivy zásahů člověka, budovat postoje k ochraně přírody, vysvětlit pojem živá půda a její důležitost pro život na zemi, přesazení vypěstovaného stromu do přírody, vysvětlit pojmy ozon, ozonová díra, freony a znečišťování ovzduší</i>
-------------	---

Jak zahnat draka Mraka

Vláček nás odveze na naše tajné místo, kde děti vyslechnou pohádku. Byla jedna krásná duhová planeta, na které žilo mnoho zvířat, a také jeden starý král s rozsmárnou dcerkou. Princezna byla velice krásná, ale chtěla se parádit stále víc. Ševci a švadlenky nestíhali šít pro princeznu stále nové šaty a boty, aby byla spokojená. A tak nešťastný král vyhlásil, že kdo vymyslí stroj, který by splnil všechna princeznina přání, bohatě ho odmění. Nikdo si netroufal na tak těžký úkol, až se objevil neznámý vynálezce a ten postavil továrnu se spoustou ukouřených komínů, ve které stroje vyráběly šaty a boty pro princeznu. Ale princezně to nestačilo. Poručila si kouzelnou lahvičku, ze které by se rozprašovala tekutina, která by ochránila její vlasy před větrem. A tak stroje vyráběly plynem naplněné laky na vlasy. Ale ani teď to princezně nestačilo. Poručila si kouzelnou lahvičku, která bude rozprašovat nejlíbější

vůně. A tak v továrně začali vyrábět voňavé spreje. Po výrobcích zatoužili i ostatní lidé, továrna se postupně zvětšovala, komínů přibývalo, plyny ze sprejů unikaly a nad planetou se začal tvořit velký černý mrak, kterému postupně narostly špičaté zuby a vypadal jako drak. A ten drak začal okusovat oblohu. Dírou na obloze se na planetu dostalo špatné záření z vesmíru, sluníčko začalo nepříjemně kousat a lidé začali být nemocní. Vůbec nemohli chodit ven a planeta už nebyla duhová, ale šedá, a král byl nešťastný. Právě včas přistála na planetě raketa a z ní vystoupil moudrý muž. Všiml si totiž při svých toulkách vesmírem, že krásná duhová planeta zešedla, a tak se letěl podívat proč. A věděl si rady, továrnu zavřel, komíny přestaly kouřit, spreje se přestaly vyrábět, vzduch se začal čistit a drak Mrak se zmenšoval, až zmizel úplně. Lidé se začali uzdravovat, ale díra v obloze se hojila velmi pomalu. Pomůžeme jim oblohu opravit?

Zašívání oblohy

Pedagog rozdá dětem za-laminované obrázky, na kterých je naznačena díra v obloze, a kolem jsou dírky. Děti provlékají tkaničku otvory a snaží se zašít oblohu, jiné děti dostanou stejný obrázek a modrý papír, vytrhávají kousky papíru a nalepují je na díru, aby ji opravily.

Co nás chrání před sluníčkem

V herně vytvoříme improvizovaný obchůdek, ve kterém jsou věci, které nás chrání proti slunci. Připomeneme si nebezpečí ozonové díry. Děti postupně nakupují věci potřebné k ochraně proti sluníčku. Když děti věci vyberou, hrajeme společně pantomimu a všechny věci používáme (nasazujeme klobouky, krémujeme se...). Domluvíme se, že se takto na pobyt venku budeme připravovat i ve skutečnosti.

Hra na krtky

Venku nabereme hlínu (nejlépe z kompostu). Vytvoříme z ní hromádku na bílém papíře. Přimícháme také předměty, které tam nepatří, a na vrchol zapícháme papírový obrázek krtka. Krtek má doma nepořádek, děti mu pomáhají uklidit. Odebírají z hlíny vše, co do přírody nepatří.

Život pod lupou

Rozdáme dětem průhledné krabičky s lupou a děti mají na bílém papíře hlínu. Rozhrnují ji špachtlemi a vybírají vše, co se hýbe. Živočichy vkládají do krabiček a pozorují je pod lupami, pojmenovávají je a na závěr je vrátí do přírody.

Zasadíme strom

Děti vyberou vhodné místo na školní zahradě a vykopeme jamku, do které zasadíme stromeček, který nám vyklíčil ze semínka a o který se děti doposud staraly ve třídě. Teď se o něj budeme starat na zahradě. Děti chodí stromeček pravidelně kontrolovat a zalévat.